

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРАЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
MINISTRY OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

А.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰАТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ А.Н. ГУМИЛЕВА
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

«ҰАТТЫҚ ВАЛЮТАНЫҢ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫ МЕМЛЕКЕТТІҢ
ҚАРЖЫЛЫҚ КАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ»
Қазақстан Республикасының ұлттық валютасының 30 жылдығына арналған
халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының
МАТЕРИАЛДАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

Международной научно-практической конференции,
посвященная 30-летию национальной валюты Республики Казахстан
«СТАБИЛЬНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ВАЛЮТЫ КАК ФАКТОР
ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА»

COLLECTION OF REPORTS

of the international scientific and practical conference dedicated to the 30th anniversary
of the national currency of the Republic of Kazakhstan
«STABILITY OF THE NATIONAL CURRENCY AS A FACTOR OF ENSURING
FINANCIAL SECURITY OF THE STATE»

АСТАНА, ASTANA,
2023

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА

MINISTRY OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

**"ҰЛТТЫҚ ВАЛЮТАНЫҢ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫ МЕМЛЕКЕТТІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ
ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ"
Қазақстан Республикасының ұлттық валютасының 30 жылдығына арналған
халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының
МАТЕРИАЛДАР ЖИНАҒЫ**

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
Международной научно-практической конференции, посвященная 30-летию
национальной валюты Республики Казахстан
**«СТАБИЛЬНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ВАЛЮТЫ КАК ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА»**

COLLECTION OF REPORTS
of the international scientific and practical conference dedicated to the 30th anniversary of the
national currency of the Republic of Kazakhstan
**"STABILITY OF THE NATIONAL CURRENCY AS A FACTOR OF ENSURING
FINANCIAL SECURITY OF THE STATE"**

ASTANA, 2023

ӘОЖ 336(075.8)
КБЖ 65.261
М17

Редакциялық алқа:

Мақыш С.Б. – Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Басқарма мүшесі – академиялық мәселелер жөніндегі проректоры
Жағыпарова А.О. – Экономика факультінің деканы
Ажмухамедова А.А. – Экономика факультеті деканының ғылыми жұмыстар жөніндегі орынбасары
Мажитов Д.М. – «Қаржы» кафедрасының профессоры
Бұлақбай Ж.М. – «Қаржы» кафедрасының меңгерушісі
Майдырова А.Б. – «Экономика және кәсіпкерлік» кафедрасының меңгерушісі
Сембиева Л.М. – «Мемлекеттік аудит» кафедрасының меңгерушісі
Аманова Г.Д. – «Есеп және талдау» кафедрасының меңгерушісі
Муталиева Л.М. – «Туризм» кафедрасының меңгерушісі
Мухияева Д.М. – «Менеджмент» кафедрасының меңгерушісі
Алина Г.Б. – «Бизнес және басқару» факультетінің деканы, Esil University

М17 «Ұлттық валютаның тұрақтылығы мемлекеттің қаржылық қауіпсіздігін қамтамасыз ету факторы ретінде» Қазақстан Республикасы Ұлттық валютасының 30 жылдығына арналған халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясы. – Астана: Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, 2023. – 787 б. Международная научно-практическая конференция, посвященная 30-летию национальной валюты Республики Казахстан **«Стабильность национальной валюты как фактор обеспечения финансовой безопасности государства»**. – Астана: ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, 2023. – 787 с. International scientific and practical conference dedicated to the 30 th anniversary of the national currency of the Republic of Kazakhstan **«Stability of the national currency as a factor of ensuring financial security of the state»**. – Astana: L.N. Gumilyov ENU, 2023. – 787 p.

ISBN 978-601-337-909-8

Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның еңбектер жинағында мемлекеттің қаржылық қауіпсіздігін қамтамасыз ету және Қазақстан Республикасы ұлттық валютасының тұрақтылық факторлары қарастырылған.

В сборнике трудов международной научно-практической конференции рассмотрены факторы обеспечения финансовой безопасности государства и стабильности национальной валюты Республики Казахстан.

In the collection of works of the international scientific and practical conference, factors of ensuring the financial security of the state and the stability of the national currency of the Republic of Kazakhstan are considered.

ISBN 978-601-337-909-8

ӘОЖ 336(075.8)
КБЖ 65.261

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2023

- блокчейн желілерінің қауіпсіздігін жақсартуға арналған кванттық блокчейн технологиялары;

- қаржылық деректерді оқыту мен талдауды жақсарту үшін аралас шындық (AR/VR).

Цифрлық технологиялар қазіргі әлемде тәуекелдерді басқаруды жақсарту және қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету үшін үлкен әлеуетке ие. Олар қаржы институттары мен ұйымдарына ақпараттандырылған шешімдер қабылдауға мүмкіндік беретін деректерді дәлірек, жылдам және тиімді талдауды қамтамасыз етеді.

Цифрлық технологиялар тәуекелдерді басқару және қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету тәсілдерін айтарлықтай өзгертті. Олар компанияларға үлкен көлемдегі деректерді жинауға және талдауға, трендтер мен тәуекелдерді анықтауға және негізделген шешімдер қабылдауға мүмкіндік береді. Машиналық оқыту және жасанды интеллект бұл процесті дәлірек және жылдам етеді, ал блокчейн қаржылық операциялардың қауіпсіздігі мен ашықтығын қамтамасыз етеді. Киберқауіпсіздік технологиялары деректер мен бизнес-процестерді қауіптерден қорғайды.

Нәтижесінде, цифрлық технологиялардың тәуекелдерді басқару саласын өзгерту және қаржылық тұрақтылықты қамтамасыз ету үшін үлкен әлеуеті бар деп айтуға болады. Олар дәлірек аналитикалық көріністі қамтамасыз етеді, өзгеретін жағдайларға жауап беру жылдамдығын арттырады және қаржы ұйымдарының тиімділігін арттырады. Бұл трансформацияның сәттілігі цифрлық стратегияларды дұрыс жүзеге асыруға және киберқауіпсіздік саласындағы жоғары стандарттарды ұстануға байланысты.

Әдебиеттер тізімі:

1. Рынок BigData в Казахстане: возможности и перспективы, 2023 <https://tribune.kz/rynok-bigdata-v-kazahstane-vozmozhnosti-i-perspektivy/>
2. Коноплева Ю.А., Пакова О.Н., Дейч Ю.Р. Применение технологии Big data на финансовых рынках. Вестник Северо-Кавказского федерального университета, 2022
3. Д.Ю. Саханевич. Исследование подходов и методов применения искусственного интеллекта и машинного обучения в социально-экономических процессах. Вологодский научный центр Российской академии наук, 2020
4. Кирилюк И.Л. Модельные риски в финансовой сфере в условиях использования искусственного интеллекта и машинного обучения. Russian Journal of Economics and Law, 2022

ӘОЖ 33. 336.

ЦИФРЛАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ САЛЫҚ ТӨЛЕУДЕН ЖАЛТАРУ ӘРЕКЕТІНЕ ҚАРСЫ ТҮРУ

Бұлақбай А.Ж., Сұлтан Г.А.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті,

Астана қ., Қазақстан Республикасы

aiganym.bulakbay@mail.ru, hqrosultan29@gmail.com

Ғылыми жетекші: э.ғ.к. Ажмухамедова А.А.

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,

Астана қ., Қазақстан Республикасы

Аңдатпа. Бүгінгі таңда жаһандану мен цифрлық мүмкіндіктер үкіметтің салық жинау қабілетін төмендетеді деген пікір кең таралған, сондықтан жаңа жағдайларда салық жүйелерін реформалау және олардың жұмыс істеу тиімділігін қамтамасыз ететін

принциптерді бағалау мен түзету қажеттілігі туындайды. Мақалада салықтан жалтару схемаларына шолу, сондай-ақ олармен күресу үшін цифрлық технологиялар ұсынатын мүмкіндіктерге талдау жасалады. Жеделдетілген цифрландыру мен жаһандық экономиканың өсуіне байланысты салық жүйесі жаңа жағдайларға бейімделуі керек екендігі айқын бола бастады. Мақалада салықтан жалтарудың заманауи әдістеріне кең талдау жасалады, олардың экономикалық тұрақтылыққа әсері зерттеледі және цифрлық дәуірде осы құбылыстармен күресу стратегиялары ұсынылады. Сондай-ақ салық жинау жұмыстарын оңтайландыруға көмектесетін инновациялық құралдар мен технологиялар қарастырылады. Мақала қазіргі әлемдік жағдайларға сәйкес келетін тиімді салық жүйесін қалыптастыруға ықпал етуге арналған.

Кілт сөздер: салық төлеуден жалтару, көлеңкелі экономика, цифрландыру, салықтық әкімшілендіру, цифрлық технологиялар, электронды салық декларациялары.

Аннотация. На сегодняшний день распространено мнение, что глобализация и цифровые возможности снижают способность правительства собирать налоги, поэтому в новых условиях возникает потребность как в реформировании налоговых систем, так и в оценке и корректировке принципов, обеспечивающих эффективность их функционирования. В статье дается обзор схем уклонения от уплаты налогов, а также анализ возможностей, предоставляемых цифровыми технологиями для борьбы с ними. В связи с ускоренной цифровизацией и ростом глобальной экономики становится более явным, что налоговая система должна адаптироваться к новым вызовам. Статья представляет обширный анализ современных методов уклонения от уплаты налогов, исследует их влияние на экономическую стабильность и предлагает стратегии для борьбы с этими явлениями в цифровую эпоху. Мы также рассмотрим инновационные инструменты и технологии, которые могут помочь усилить усилия по сбору налогов. Статья призвана способствовать формированию эффективной налоговой системы, соответствующей современным мировым условиям.

Ключевые слова: уклонение от уплаты налогов, теневая экономика, цифровизация, налоговое администрирование, цифровые технологии, электронные налоговые декларации.

Annotation. Nowadays, it is widely believed that globalization and digital opportunities reduce the ability of the government to collect taxes, therefore, in the new conditions, there is a need to reform tax systems and evaluate and adjust the principles that ensure the effectiveness of their functioning. The article provides an overview of tax evasion schemes, as well as an analysis of the opportunities provided by digital technologies to combat them. Due to accelerated digitalization and the growth of the global economy, it is becoming more obvious that the tax system must adapt to new challenges. Article presents an extensive analysis of modern methods of tax evasion, explores their impact on economic stability and suggests strategies to combat these phenomena in the digital age. We will also look at innovative tools and technologies that can help strengthen tax collection efforts. The article is intended to contribute to the formation of an effective tax system corresponding to modern world conditions.

Keywords: tax evasion, shadow economy, digitalization, tax administration, digital technologies, electronic tax returns.

Салық төлеуден жалтару – салық төлеуші қасақана немесе абайсызда салық төлеуден аулақ болатын немесе қолданыстағы заңнаманы бұза отырып, салық міндеттемелерінің мөлшерін азайтатын салықтық және басқа төлемдерді төмендету нысаны. Бұл объективті түрде әлемнің кез-келген елінде орын алатын құбылыс.

Салық төлеуден жалтарудың негізгі себептері салық заңнамасын жетілдірумен тығыз байланысты. Оларға мыналар жатады:

1. Жалған кәсіпкерлік. Компания ҚҚС ұсыну арқылы жұмыс пен қызмет үшін шот-фактураны жазады. Содан кейін бұл ҚҚС есепке алынады және төлеуге ҚҚС азайтылады. Бұл салық базасының төмендеуіне және бюджеттің пайданың бір бөлігін алмауына әкеледі.

2. ҚҚС-ты жалған оңтайландыру. Көптеген компаниялар салық салынбайтын айналымға түсіп, ҚҚС төлемеу үшін өз айналымдарын бөледі.

3. Жалған тұтыну. Жеке шаруашылығында өнімді едәуір көлемде өндірген адамдар оны салық төлемей сатады. Бұл топқа кәсіпкерлік қызметті жасыру үшін оны 10-20 адамға ресімдей отырып, Еуропадан тауар әкелетін алыпсатарларды жатқызуға болады.

4. Экспорттаушылардың ҚҚС төлеу ерекшеліктері. Мұнда "жабық" схема қолданылады. Жеткізуші тауарды ҚҚС төлемей экспорттайды. Содан кейін өнім бірнеше компанияларға қайта сатылады және жеткізушіге қайтарылады, ал делдалдардың бірі ҚҚС-ты бюджетке аудармай жоғалады. Осы тізбектің басқа қатысушылары ҚҚС-ты шегерімге қояды [1].

Салық төлеушінің салық төлеуден жалтару нәтижесінде жасаған әрекеттері басынан бастап заңсыз болып табылады. Олар қазынаға төленетін салық сомасын азайтуға да, жалпы салықты төлемеуге де жіберілуі мүмкін. Бұл саладағы көлеңкелі экономиканың негізгі көріністері бейресми сектор және жасырын қызмет көрсету, атап айтқанда, салық төлеуден жалтарып, тұрғын үйді жалға беру болып табылады. Мысалы: тұрғын үйді жалға алу әлі де бақыланбайтын қызмет саласы болып табылады.

Салық төлеуден жалтару схемалары мен белгілері 1-кестеде көрсетілген.

Кесте 1 - Шаруашылық жүргізуші субъектінің экономикадағы көлеңкелі процестерге қатысу белгілері

Салықтан жалтару схемасының атауы	Жалтару нәтижесінде төмендетілген салық түрі	Себептері	Белгілері
Шаруашылық жүргізуші субъектінің қайта ұйымдастырылуына байланысты салық төлемдері бойынша берешекті төлемеу (одан әрі таратумен бірігу)	Салықтық тексерулер нәтижесінде қосымша есептелген барлық салықтар	Салықтық әкімшілендірудің тиімсіздігі	Салықтар бойынша берешегі бар шаруашылық жүргізуші субъектіні кейіннен тарата отырып, оны қайта ұйымдастыру
Кірістің бір бөлігін жасыру мақсатында күмәнді фирмалармен мәмілелер жасау	КТС, ҚҚС	"Бір күндік" фирмаларды анықтау бойынша бақылаушы органдардың тиімсіз іс-шаралары	Шаруашылық жүргізуші субъектінің "бір күндік" фирмалармен өзара іс - қимылы
Салық базасын төмендету мақсатында жалған қызмет көрсету, Жұмыстарды орындау немесе тауар жеткізу			
Кірістердің бір бөлігін жасыру үшін электрондық кассалық машиналарды қолданбай жұмыс істеу	КТС, ҚҚС	Азаматтар мен кәсіпорындарды қолма қол ақшасыз айналымға ауыстыруды ынталандырудың тиімді мемлекеттік шараларының	Қолма-қол есеп айырысу қызметтерін көрсету

		болмауы	
"Сұр" жалақыны төлеу	Әлеуметтік салық, ЖТС	Салықтық әкімшілендірудің төмен деңгейі	Қызметкерлердің жалақысы төмен (ең төменгі күнкөріс деңгейі), алдыңғы жұмыс орнында табысы жоғары қызметкерлерді тарту
Кәсіпкерлік қызметті салық органдарында тіркеусіз жүзеге асыру	Барлық салықтар	Жалға алушылар және жалдау төлемдерінің мөлшері туралы мәліметтерді ұсыну үшін сауда үйлері мен өндірістік базаларға сұрау салу жүйесінің болмауы	Бизнесті жүргізуге құқық белгілейтін құжаттардың және электрондық - кассалық аппараттардың болмауы
<i>Ескерту: [1] негізінде құрастырылған</i>			

Салық төлеушінің салық төлеуден жалтару нәтижесінде жасаған әрекеттері басынан бастап заңсыз болып табылады. Олар қазынаға төленетін салық сомасын азайтуға да, жалпы салықты төлемеуге де жіберілуі мүмкін.

Қазақстанда заңнаманы бұзушылықтардың жолын кесу, салық базасын төмендету және салық төлеуден жалтару үшін салық жүйесін трансформациялау және салықтық бақылауды жаңғырту қажеттілігі туындағаны айқын болып отыр. Осыған байланысты салықтық әкімшілендіруге цифрлық технологияларды енгізу бюджетке түсетін түсімдерді екі есеге жуық ұлғайтуға, сондай-ақ салық төлеу процесін салық төлеушілер үшін ыңғайлы етуге мүмкіндік береді.

Цифрландырудың тиімді салық жүйесін құру үшін цифрлық экономика жағдайында салық салуды трансформациялау мынадай бағыттар бойынша жүргізіледі: салықтық әкімшілендіру және бақылау процесін цифрландыру; жаңа объектілер мен операцияларға салық салудың нормативтік-құқықтық базасы мен тетігін әзірлеу; цифрлық экономикаға халықаралық салық салудың бірыңғай қағидаттары мен әдістерін әзірлеу [2].

Әлемнің көптеген елдерінің салық қызметтері салық төлеушілерге қызмет көрсетуді жақсарту үшін салықтық әкімшілендіру және бақылау процесінде мемлекеттік қызметтерді көрсету жылдамдығы мен сапасын арттыратын ақпараттық технологияларды белсенді қолданады.

ЭЫДҰ жүргізген "Tax Administration 2023 – comparative Information on OECD and other Advanced and Emerging Economies" зерттеуінің деректері бойынша цифрлық технологияларды қолдану жағдайында көптеген елдер салық төлеушілерге ыңғайлы интерфейс бар онлайн - сервистердің көмегімен декларацияларды электрондық тәсілмен жіберуге мүмкіндік береді.

2-кестеде салық төлеушілер 2018-2021 жылдар аралығында салық декларацияларын тапсыру үшін пайдаланатын арналар туралы толық ақпарат берген юрисдикциялардан салық декларацияларын электронды түрде берудің орташа көрсеткіштері келтірілген. Осы кезеңде кәсіпкер салық төлеушілердің шамамен 95% - ы өз декларацияларын электронды түрде тапсырды. Жеке табыс салығы бойынша декларация тапсыратын тұлғалар үшін бұл көрсеткіш 85% - дан асады.

Кесте 2 - 2018-2021 жылдардағы салық түрлері бойынша декларацияларды электрондық берудің орташа ставкалары, %

Салық түрі	2018	2019	2020	2021
Жеке табыс салығы (50 юрисдикция)	81.1	83.4	86.6	87.2
Корпоративтік табыс салығы (52 юрисдикция)	92.4	93.5	94.2	94.9
Қосылған құн салығы (46 юрисдикция)	94.4	96.0	97.1	97.5

Ескерту: кестеде 2018-2021 жылдар аралығында ақпарат бере алған юрисдикциялар үшін электрондық өтінімдердің орташа көрсеткіштері келтірілген. Жақшада деректер қол жетімді болған юрисдикциялар саны көрсетілген [3].

Салық төлеушілер күнделікті өмірде және бизнесте қолданатын табиғи жүйелерге цифрландырылған қызметтер мен процестерді енгізу салық заңнамасының сақталуын жақсартуға көмектеседі, сонымен қатар әкімшілік ауыртпалықты азайтады және уақытты үнемдейді. Қазіргі уақытта салық әкімшіліктерінің басым көпшілігі қолданбалы бағдарламалау интерфейстерін (API) жасайды. API интерфейстерін дамыту тікелей қол жетімділікті қамтамасыз етпестен жүйелер арасындағы өзара әрекеттесуді жеңілдетеді. 3-кестеде салықтардың әртүрлі түрлерін пайдаланудың кең ауқымы көрсетілген.

Кесте 3

Салық түрлері бойынша API жариялаған әкімшіліктердің өзара әрекеттесулер, 2022 ж

Тиісті API жариялаған әкімшіліктердің пайызы			
Өзара әрекеттесу түрі	Жеке табыс салығы	Корпоративтік табыс салығы	Қосылған құн салығы
Салық есебіне қою	18	30	30
Салық декларацияларын беру	43	43	43
Төлемдерді жүзеге асыру	30	32	32
Мерзімдерді ұзартуға сұрау салу	11	9	11
Төлем туралы уағдаластықтар туралы өтініш	7	5	5
Салық төлеушілердің құпия сұраулары	11	21	18
Салық салуға байланысты қарсылықтарды беру	0	2	5
Хат-хабарлармен жұмыс	25	27	27
Салықтық әкімшілендіру жүйелеріне деректер файлдарын жүктеу	25	30	32

Ескерту: кесте осы есеппен қамтылған және Inventory of Tax Technology Initiatives дерекқорына енгізілген 52 юрисдикцияның деректеріне негізделген [3].

Қаржы секторында open API технологиясын іске асыру мемлекеттік ақпараттық жүйелермен интеграциялау есебінен рәсімдерді оңайлату және жеделдету арқасында қаржы қауымдастығын проактивтіге айналдыруға мүмкіндік береді. Осылайша, Қазақстанда 2019 жылдың басынан бастап "Орталықтандырылған бірыңғай дербес шоттар" (ОБДШ) АЖ API сервистері іске асырылды. Сондай-ақ, 2022 жылы салықтық әкімшілендіру саласындағы

ақпараттық жүйелерді сүйемелдеу бойынша көрсетілетін қызметтерді мемлекеттік сатып алу туралы 2022 жылғы 20 маусымдағы № 108 шарт жасалды. Жобаның негізгі мақсаты ҚР ҚМ МКК қолданыстағы ақпараттық жүйелерінің үздіксіз жұмысын қамтамасыз ету, сүйемелдеу болып табылады:

- «Орталықтандырылған біріздендірілген дербес шоттар» (ОБДШ);
- «Интеграцияланған салықтық ақпараттық жүйе» (ИСАЖ);
- «Салық есептілігін өңдеу сервистері» (СЕӨС);
- «Салық төлеушінің кабинеті» web-қолданбасы (СТК);
- «Ақпараттық жүйелерді интеграциялаудың өнеркәсіптік платформасы» (АЖ ИӨП);
- «Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі Мемлекеттік кірістер комитетінің web-порталы» (Web-портал);
- «Бірыңғай деректер қоймасы» (БДК);
- Электрондық шот-фактураларды қабылдау және өңдеу жөніндегі ақпараттық жүйе (ЭШФ АЖ);
- «Ақцизделетін өнімдердің өндірісі мен айналымын бақылау және мұнай өнімдерінің жекелеген түрлері» (Ақциз);
- «Жедел басқару орталығы» (ЖБО) [4].

Сонымен қатар, салықтық әкімшілендіру процесінде салық қызметтері инновациялық өнімдерді пайдаланады және салық төлеушілерге әртүрлі пішінді онлайн - сервистерді ұсынады: салық органдарының салық декларацияларын алдын ала толтыруы; салық органының сайтында тіркеу деректеріне салық төлеушінің өз бетінше өзгерістер енгізуі, салық міндеттемелерін есептеуде көмек алуы; салық органдарында "блокчейн" және "биометрияны" қолдану.

Қазақстан Республикасында қолданылатын салықтық бақылаудың инновациялық құралдары өте маңызды орынға ие. «АСТАНА-1» АЖ және «Экспорттық-импорттық операциялар бойынша бірыңғай терезе» АЖ кедендік рәсімдерден өтуді жеделдету үшін мәліметтерді жедел алу мақсатында «Орталық біріздендірілген дербес шоттар» АЖ, «Электрондық шот-фактуралар» АЖ, «Бірыңғай деректер қоймасы» АЖ салықтық ақпараттық жүйелерімен интеграциялық өзара іс-қимыл жүзеге асырылды, сондай-ақ тауарларға декларация берілгенге дейін тауарларды шығару туралы өтініштен мәліметтерді беру бөлігінде интеграция бойынша жұмыс аяқталды.

«Электрондық шот-фактуралар» АЖ шеңберінде (электрондық үкіметтің сыртқы шлюзі арқылы) «Тауарларды таңбалау» ақпараттық жүйелерімен және МКК Ахуалдық орталығымен тауарларды әкелудің басынан бастап түпкілікті сатуға дейін қадағалауды көрнекілік жасау үшін интеграция жүргізілді [5].

ТБЖ АЖ-дан «Экспорттық-импорттық операциялар бойынша бірыңғай терезе» АЖ-ге «Тауарлардың негізгі топтары бойынша баға ақпаратын» көрнекілеуді әзірлеу аяқталды.

Қазіргі уақытта ҚР салық жүйесі-бұл технологиялық қамтамасыз етілген атқарушы билік органдарының бірі болса да, ол жаңа әзірлемелер мен заманауи технологияларды енгізу арқылы өзінің ақпараттық-есептеу мүмкіндіктерін жақсартуды жалғастыруы қажет.

Осының барлығын бүгінде салық органдары таңбалау, бақылау-кассалық машиналар, бірыңғай автоматтандырылған ақпарат жүйесі сияқты салықтық бақылаудың цифрлық құралдарын қолданудың арқасында жүзеге асыра алады [6].

Сондай-ақ, салық органдарының алдында тұрған жаңа міндеттерді, цифрлық технологиялар дәуіріндегі келесідей сын-қатерлерді жіктеуге болады:

- салық төлеушілермен серіктестік моделін құру;
- бақылаудан бұзушылықтардың алдын алуға көшу;
- салық заңнамасын бұзбауға ынталандыру;
- цифрлық жетілудің жаңа деңгейі - BIG DATA басқа аналитикалық әдістерді қажет етеді (машиналық оқыту, нейрондық желілер т.б.).

Әдебиеттер тізімі:

1. Джумадильдаев А. Реформирование налоговой системы - реальные шаги по снижению теневой экономики // http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=3152878
2. Стельмахова Н.В. Трансформация налогообложения в условиях цифровизации // Вестник института экономических исследований. – 2020. – № 2 (18). – С. 75-82.
3. Tax Administration 2023 – Comparative Information on OECD and other Advanced and Emerging Economies [Электрондық ресурс]. – URL: <https://clck.ru/36Av6L>
4. «Электрондық қаржы орталығы» АҚ-ның 2022 жылғы жылдық есебі [Электрондық ресурс]. – URL: <http://surl.li/mnobh>
4. ҚР ҚМ МКК-нің 2022 жылғы салықтық және кедендік әкімшілендіруді жетілдіру жөніндегі қызметінің қорытындысы [Электрондық ресурс]. – URL: <http://surl.li/mnoan>
5. Гончаренко Л.И. Актуальные проблемы налоговой системы в условиях цифровой экономики / Л.И. Гончаренко, Ю.В. Малкова, А.С. Адвокатова // Экономика. Налоги. Право. – 2018. – № 2. – С. 166–172

УДК 33. 336.

СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ МАЛОГО И СРЕДНЕГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА И ИХ ВЛИЯНИЕ НА СТАБИЛЬНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ВАЛЮТЫ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН

Вербицкий М.А.

Таразский региональный университет имени М. Х. Дулати, город Тараз, Республика
Казахстан,
e-mail: info@dulaty.kz

Танатова А.Р.

*к.э.н, доцент, Таразский региональный университет имени М. Х. Дулати,
город Тараз, Республика Казахстан*

Аннотация. Научная работа "Современные проблемы малого и среднего бизнеса и их влияние на стабильность национальной валюты в Республике Казахстан" исследует актуальные вопросы, связанные с развитием и функционированием сектора малого и среднего бизнеса в Казахстане, а также их влияния на национальную валюту.

Исследование проводится с использованием современных методологий и статистических данных, позволяя выявить основные тенденции и проблемы, с которыми сталкиваются МСП в современной экономической среде Казахстана.

Работа заключается в рекомендациях и предложениях по улучшению условий для развития малого и среднего бизнеса в стране с учетом современных требований и мировых тенденций.

Ключевые слова: Малый и средний бизнес, национальная валюта, МСП, Проблемы национальной валюты и связь с МСП, Решения проблем МСП.

Abstract. The scientific research titled 'Contemporary Issues of Small and Medium-Sized Businesses and Their Impact on the Stability of the National Currency in the Republic of Kazakhstan' explores current issues related to the development and functioning of the small and medium-sized business sector in Kazakhstan and their connection to the national currency. The study is conducted using modern methodologies and statistical data, allowing for the identification of key trends and challenges that small and medium-sized enterprises face in the contemporary economic environment of Kazakhstan. The work concludes with recommendations and proposals to improve conditions for the development of small and medium-sized businesses in the country, taking into account modern requirements and global trends.